

Και κάθουμαι και τὰ γράφω αὐτὰ γιατί ἀπ' τ' ὅ,τι ἔχω δεῖ και παρακολουθήσει ἐδῶ και χρόνια, τὸ ζήτημα τῆς σύνθεσης σὰ νὰ μὴ τὸ ὑποψιάζονται και πολὺ οἱ δικοὶ μας· κ' εἶναι φυσικὸ ἀφοῦ κ' ἡ μέθοδος στέκει σὰν κάτι ξένο κι ἀντίθετο μὲ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας. Μὰ μήπως τὸ πήραμε ἀκόμη στὰ σοβαρὰ τὸ μυθιστόρημα, μήπως τάχα καταλάβαμε πῶς αὐτὸ μπορεί νὰ γίνει ὁ πιὸ ἐπίσημος κι ὁ πιὸ δυνατὸς ἐθνικὸς μας παράγοντας;

Μ' αὐτὰ γι' ἄλλη φορὰ ὡς τ' ὀφίσσουμε. Τώρα στὸ λίγο ἀκόμη τόκο ποὺ περισσεύει καλὸ νὰ συνοψίσουμε πιὸ ἀκριβολογημένα τὴν ἰδέα μας.

Τὸ μυθιστόρημα εἶναι τὸ εἶδος τὸ πιὸ συγγενικὸ μὲ τὴ ζωὴ· ἔχει και τούτη, μ' ὅσα κιὰν λένε, ἔχει ἀρχή, μέση και τέλος. Δὲν εἶνε ἀμορφη, οὔτε ἀτακτη, παρὰ βασίζεται στὴ σύνθεση. Και τὸ μυθιστόρημα ὁμοία. Εἶναι τὸ παιδί τῆς ζωῆς, μ' αὐτὴν αἰ φύση του τὸ ἐνώνει, μαζί της εἶναι ἓνα.

Λοιπὸν, πρέπει νὰ μπεῖς μ' ὅλη σου τὴ θέληση και μ' ὅλη σου τὴ νόηση μὲς στὴ μεγάλη σπουδὴ τῆς σύνθεσης. Δηλαδή νὰ ξετάξεις βαθιὰ τὸ θέμα σου (ποῦ θὰ κάμει τὸ μυθιστόρημα), και' σύγχρονα τὸ πῶς θὰ κυβερνηθεῖ αὐτὸ ἀπ' τῆς σύνθεσης τοὺς νόμους γιὰ νὰ μπορέσει νὰ γίνει συμφωνότερο μὲ τὸν ἴδιο του ἑαυτὸ, πιστότερο. Τὸ πῶς αὐτὴ θὰ τὸ μοιράσει στὴν ὕλη, τὰ ἐφόδιά σου θὰ τὰ ὑψώσει ἴσαμε τὸ χαραχτήρα τοῦ ἄρτιου. Μ' ἓνα λόγο θὰ φέρει στὸ μυθιστόρημα τοῦ εἶδους του τὴν πλατύτερη προσωπικότητα, τὸ γνώρισμα τοῦ ζωντανοῦ. Δίχως τὴ σύνθεση μπορεί νὰ γίνουμε ἔργα θανατῶσια κι ἀξιόλογα, μὰ μυθιστόρημα ἀκέριο ποτέ. Τὸ κάθε τι ἔχει τοὺς νόμους του σὰν τὸν πλανήτη μας, κι ὅταν τοὺς ἀψηφίσουμε—δηλαδή ὅταν σοῦ εἶναι δύσκολο νὰ τοὺς καταλάβεις—τότε περνᾷς σὲ εἶδος ἄλλο ἢ μπορεί και σ' ἄλλο πλανήτη.

Παρίσι 20 VI 1923

ΘΡ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

R. TAGORE

ΑΠΟ ΤΟΝ "ΚΗΠΟΥΡΟ.,

ΟΤΑΝ πέρασε κοντά μου μὲ τὸ γοργό τῆς περπάτημα μὲ ἄγγιξε τοῦ φουστανιοῦ τῆς ἢ ἄκρια.

Ἀπὸ τὸ ἄγνωστο νησι τῆς καρδιᾶς τῆς ἦρθε ξάφνου μιὰ θερμὴ ἀνοιξιὰτικὴ πνοή.

Ἐνα φτερούγισμα ἑνὸς γογγύου χαδιοῦ πέρασε ἀπάνω μου και χάθηκε τὴν ἴδια στιγμή, ὅμοιο μ' ἓνα πέταλο λουλουδιοῦ ποῦ τὸ πήρε τὸ ἀεράκι.

Ἐπεσε στὴν καρδιά μου σὰν ἓνας ἀναστεναγμὸς τοῦ κορμιοῦ τῆς κ' ἓνα κρυφομίλημα τῆς καρδιᾶς τῆς.

«Ο,ΤΙ ἔρχεται ἀπὸ τὰ καλοπροαίρετα χέρια σου τὸ παίρνω. Δὲ ζητῶ τίποτα περισσότερο.»

«Ναί, ναί, σὲ γνωρίζω, εἶσαι ἓνας πολὺ διακηρτικὸς ζητιάνος, ζητᾷς ὅλα ὅσα ἔχει κανένας.»

«Ἄν εἶναι κανένα παραστρατημένο λουλούδι γιὰ μένα, θὰ τὸ βάλω νὰ τῶχω στὴν καρδιά μου.»

«Ἄν ὅμως ἔχει ἀγκάθια ;»

«Θὰ τὰ ὑποφέρω.»

«Ναί, ναί, σὲ γνωρίζω, εἶσαι ἓνας πολὺ διακηρτικὸς ζητιάνος, ζητᾷς ὅλα ὅσα ἔχει κανένας.»

«Ἄν ἐσθκωνες μονάχα μιὰ φορὰ μ' ἀγάπη τὰ μάτια σου στὸ πρόσωπό μου, ἤθελε νὰ μοῦ κάνουν τὴ ζωὴ μου γλυκεῖα πέρα ἀπὸ τὸ θάνατο.»

«Ὅμως ἂν δὲν εἶναι παρὰ σκληρὸς μόνο ματιές ;»

«Θὰ τίς ἀφήσω νὰ μοῦ τρυποῦν τὴν καρδιά.»

«Ναί, ναί, σὲ γνωρίζω, εἶσαι ἓνας πολὺ διακηρτικὸς ζητιάνος, ζητᾷς ὅλα ὅσα ἔχει κανένας.»

ΛΑΧΤΑΡῶ νὰ σοῦ εἰπῶ τὰ πιὸ βαθιὰ λόγια ποῦχω γιὰ σένα· μὰ δὲν τολμῶ, ἀπὸ φόβο μήπως γελάσης.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού γελῶ ὁ ἴδιος μὲ τὸν ἑαυτό μου, καὶ συντρίβω τὸ μυστικὸ μου γυρίζοντάς το σὲ χωρατό.

Παίρνω στὰ στεῖα τὸν πόνο μου, ἀπὸ φόβο μήπως τὸ κάμεις ἐσύ.

Λαχταρῶ νὰ σοῦ μιλήσω μὲ τὰ πιὸ ἀληθινὰ λόγια ποῦχω γιὰ σένα· μὰ δὲν τολμῶ, ἀπὸ φόβο μήπως δὲν τὰ πιστέψεις.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού τὰ ντύνω μὲ ψεύτικα φορέματα, λέγοντας τὸ ἀντίθετο ἀπὸ κεῖνο πού ἔχω στὸ νοῦ.

Κάνω τὸν πόνο μου νὰ φαίνεται ἀνόητος, ἀπὸ φόβο μήπως τὸ κάνεις ἐσύ.

Λαχταρῶ νὰ μεταχειριστῶ τὰ πιὸ πολύτιμα λόγια ποῦχω γιὰ σένα· μὰ δὲν τολμῶ, ἀπὸ φόβο μήπως δὲν πληρωθῶ μὲ ὅμοιο νόμισμα.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού σοῦ μιλῶ μὲ σκληρὰ ὀνόματα κι ἀλαζονεύομαι γιὰ τὴν τραχεῖα δύναμή μου.

Σὲ πληγώνω, ἀπὸ φόβο μήπως δὲ νιώσης κανέναν πόνο ποτέ σου.

Λαχταρῶ νὰ καθήσω ἀμίλητος κοντά σου· μὰ δὲν τολμῶ ἀπὸ φόβο μήπως κάνω τὴν καρδιά μου ν'ἀνέβει στὰ χεῖλια μου.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ φλυαρῶ καὶ ἀεβολογῶ καὶ κρυβὰ τὴν καρδιά μου κάτω ἀπὸ τὰ λόγια.

Μεταχειρίζομαι ἀπάνθρωπα τὸν πόνο μου, ἀπὸ φόβο μήπως τὸ κάνεις ἐσύ.

Λαχταρῶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸ πλάϊ σου· μὰ δὲν τολμῶ, ἀπὸ φόβο μήπως καταλάβεις τὴ δειλία μου.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ κρατῶ ψηλὰ τὸ κεφάλι μου κ' ἐρχομαι ἀδιάφορος μπροστὰ' σου.

Τὰδιάκοπα χτυπήματα ποὺ μοῦ δίνουν τὰ μάτια σου, μοῦ κρατοῦν τὸν πόνο πάντοτε καινούριο.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ "ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΚΕΦΑΛΙΟΥ,,

(Τῆς Γαπωνέζας Σέι Σεναγόν)

Ἡ Σέι Σεναγόν καταγόταν ἀπὸ ποιητικὴ οἰκογένεια. Ὁ πατέρας της εἶτανε φημισμένος ποιητής, κ' εἶτανε πρόγονός της ὁ Πρίγκιπας ἐκείνος ποὺ σύνθεσε τὸ ἀρχαῖο ἔπος *Νιχογκί*. Μὰ αὐτὴ, μὲ τὸ νέο ποιητικὸ εἶδος ποὺ ἐγκαίνιασε, τοὺς ξεπέρασε ὅλους καὶ κέρδισε μὲ ψηλὴ θέση ὅχι πιά στὴ Γαπωνέζικη μόνον, μὰ καὶ στὴν Παγκόσμια Ποίηση. Αὐτοῦμαι ποὺ ὁ καλὸς μου ὁ διευθυντής τοῦ «Νουμά» δὲν ἔχει νὰ μοῦ παραχωρήσει σὲ τοῦτο τὸ φύλλο ἀρκετὸν τόπο γιὰ νὰ δώσω μιὰ «πλήρη» σκιαγραφία τοῦ ὑπέροχου αὐτοῦ γυναικείου τύπου, ποὺ ἔχει κινήσει τὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν φιλολόγων καὶ κριτικῶν τοῦ κόσμου. Ἴσως νὰ μὴ μοῦ φανεῖ τόσο ταιγγοῦνης ἀργότερα, γιὰ νὰ τὸ κάνω αὐτὸ σὲ κανένα ἄλλο φύλλο. Ὡστόσο, θὰ μοῦ ἐπιτρέψει, σὲ τοῦτο, νὰ συνοδέψω τὰ λίγα κομμάτια ἀπ' τὸ βιβλίο της, ποὺ βάζω παρὰ κάτω, μὲ λίγες σύντομες σημειώσεις, τόσες μόνον ὅσες φτάνουν γιὰ νὰ πάρει ὁ ἀναγνώστης μιὰν ἰδέα τοῦ γενικοῦ χαραχτήρα τοῦ ἔργου της, ποὺ μᾶς ἄφησε μὲ τὸν τίτλο «*Λόγια τοῦ Προσκεφαλίου*».

Ἡ Σέι Σεναγόν ἔζησε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 10ου αἰῶνα, κ' ἦ ληστεὶ ἀνατρεφίτης, ἡ ἀπέραντη μάθησή της, κ' ἡ ὑπέροχη ἰδιοφυΐα της τὴν ἐκानαν νὰ κερδίσει μιὰ ξεχωριστὴ θέση στὴν Αὐλὴ τοῦ Μικαδου Ἰσιγκό, καὶ νὰ διοριστεῖ Κυρία τῆς Τιμῆς καὶ «Ἰδιαίτερη Φίλη» τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀμα αὐτὴ πέθανε, τραβήχτηκε ἀπ' τὸν κόσμο, καὶ τέλειωσε τὴ ζωὴ της σ' ἓνα μοναστήρι. Αὐτὰ, μὲ συντομία, γιὰ τὴ ζωὴ της. Τώρα γιὰ τὸ ἔργο της :

Ὁ τίτλος «*Λόγια τοῦ Προσκεφαλίου*» ἐξηγεῖται κάπως ἀπὸ τὸ γεγο-